

SZKÓŁKARSTWO SADOWNICZE

prof. dr hab. **Alojzy Czynczyk**

wydanie trzecie
zaktualizowane i uzupełnione

Powszechne Wydawnictwo Rolnicze i Leśne
Warszawa

Zdjęcie na okładce: Gospodarstwo szkółkarskie Żdźary A. Nowakowski

© Copyright by Powszechnie Wydawnictwo Rolnicze i Leśne Sp. z o.o.
Warszawa 2012

Redaktor Maria Olczak
Redaktor techniczny Elżbieta Zaremba
Korektor Barbara Zamorska

ISBN 978-83-09-01086-9

Wykorzystanie tekstów i zdjęć, również we fragmentach, jest chronione prawem autorskim i bez zgody Wydawnictwa podlega karze. Odnosi się to także do powielania książki, tłumaczenia, mikrofilmowania i opracowania z wykorzystaniem systemów elektronicznych.

*

Wszystkie informacje zawarte w tej książce zostały starannie sprawdzone i oddają stan wiedzy obowiązujący w chwili publikacji. Ponieważ jednak rozwój wiedzy postępuje, każdy użytkownik musi sam sprawdzić, czy zawarte w książce informacje nie zostały zdezaktualizowane przez najnowsze badania. W tym celu należy na przykład czytać ulotki dołączane do środków pielęgnacji i ochrony roślin oraz nawozów, przestrzegać zawartych w nich zaleceń, jak również stosować się do ogólnych przepisów obowiązujących w ochronie przyrody.

Powszechnie Wydawnictwo Rolnicze i Leśne Sp. z o.o.

ul. Malownicza 14, 02-272 Warszawa

tel./fax 22 868 45 29, 518 915 289

www.pwriil.com, handlowy@pwriil.com

Druk i oprawa: Pabianickie Zakłady Graficzne SA

SPIS TREŚCI

Wiadomości wstępne	11
Zadania i znaczenie szkółkarstwa sadowniczego	11
Stan aktualny szkółkarstwa	11
Organizacja produkcji szkółkarskiej i struktura szkótek	14
Wpływ warunków przyrodniczych i ekonomicznych na produkcję materiału szkółkarskiego	16
Wpływ najważniejszych czynników klimatycznych	16
Temperatura powietrza i nasłonecznienie	16
Opady i wilgotność powietrza	19
Wiatry i grad	22
Ukształtowanie terenu i klimat lokalny	23
Gleba i jej przydatność do produkcji materiału szkółkarskiego roślin sadowniczych i winorośli	24
Wpływ czynników ekonomicznych na rozwój produkcji szkółkarskiej	29
Intensywność i specjalizacja produkcji szkółkarskiej	29
Wielkość szkótek i wysokość produkcji	31
Organizacja gospodarstwa szkółkarskiego	32
Ogólne wiadomości o rozmnażaniu podkładek, drzewek i krzewów owocowych	35
Rozmnażanie generatywne	36
Rozmnażanie wegetatywne	37
Odrosty korzeniowe i podział roślin matecznych	37
Rozmnażanie przez odkłady pionowe i poziome	38
Rozmnażanie przez sadzonki	39
Rozmnażanie w kulturach <i>in vitro</i>	44
Rozmnażanie przez szczepienie i okulizację	49
Budowa drzewa owocowego	50
Anatomia i fizjologia drzewa szczepionego	51
Pojęcie niezgodności i jej rodzaje	52

Podkłádki zalecane do produkcji drzewek owocowych	55
Pochodzenie podkłádek	55
Porównanie podkłádek generatywnych i wegetatywnych	58
Wymagania stawiane podkłádkom	60
Podkłádki generatywne jabłoni	64
Podkłádki wegetatywne jabłoni	67
Podkłádki karłowe, czyli bardzo słabo rosnące	67
Podkłádki półkarłowe	74
Podkłádki silnie rosnące	78
Podkłádki bardzo silnie rosnące	80
Podkłádki generatywne grusz	81
Podkłádki wegetatywne grusz	82
Podkłádki generatywne śliw i moreli	85
Podkłádki wegetatywne śliw, brzoskwiń i moreli	88
Podkłádki umiarkowanie rosnące	89
Podkłádki słabo rosnące	91
Podkłádki generatywne brzoskwiń	94
Podkłádki generatywne i wegetatywne czereśni i wiśni	96
Podkłádki hodowli czeskiej	101
Podkłádki hodowli niemieckiej i belgijskiej	102
Wstawki skarłające dla czereśni	104
Podkłádki orzecha włoskiego	106
Podkłádki porzeczek i agrestu	107
Przewodnie, pośrednie i wstawki	108
Przewodnie	108
Charakterystyka przewodnich i pośrednich	110
Przewodnie dla jabłoni	110
Przewodnie dla grusz	111
Pośrednie dla grusz	112
Przewodnie dla czereśni	113
Wstawki skarłające	113
Zasady zaopatrywania się w nasiona drzew owocowych przeznaczone do produkcji podkłádek	115
Sady mateczne do pozyskiwania nasion	115
Zbiór owoców i wydobywanie nasion	117
Suszenie i przechowywanie nasion	118
Wymagania jakościowe dla nasion	120
Normy wydajności nasion	123

Zapotrzebowanie nasion i szacunkowy areał potrzebnych sadów nasiennych	124
Produkcja podkładek generatywnych	126
Wybór terenu pod szkółkę podkładek generatywnych	126
Przygotowanie gleby	126
Stratyfikacja nasion	128
Siew nasion do gruntu	133
Siew nasion z następnym pikowaniem siewek	135
Pikowanie	136
Pielęgnacja siewek	138
Wykopywanie i sortowanie podkładek	140
Cechy jakościowe podkładek	143
Dołowanie, pakowanie i transport podkładek	146
Produkcja podkładek wegetatywnych	149
Wybór terenu i przygotowanie gleby pod plantację mateczną .	149
Zakładanie matecznika	150
Pielęgnacja matecznika	151
Odejmovanie odkładów, sortowanie i wydajność podkładek ...	157
Przyspieszone metody rozmnażania podkładek	162
Rozmnażanie przez sadzonki zielne	164
Drzewa mateczne do pozyskiwania sadzonek	164
Przygotowanie sadzonek	165
Warunki zewnętrzne wpływające na ukorzenianie się sadzonek	166
Pielęgnacja sadzonek	169
Rozmnażanie przez sadzonki zdrewniałe	170
Sady mateczne do pozyskiwania zrazów	173
Ogólne zasady zakładania i prowadzenia sadów matecznych do pozyskiwania oczek i zrazów	173
Zakładanie zrażnika	174
Zabiegi pielęgnacyjne	175
Ochrona drzew przed chorobami szkodnikami	176
Zbiór, cechy jakościowe i przechowywanie zrazów	180
Produkcja drzewek owocowych	183
Wybór terenu pod szkółkę drzewek owocowych	183
Przygotowanie gleby	184
Zmianowanie	184
Odchwaszczanie	186
Zwalczanie pędraków	186

Uprawa gleby	187
Nawożenie organiczne	187
Wapnowanie	188
Wymagania pokarmowe i nawożenie drzewek owocowych	190
Sadzenie podkładek	194
Prace pielęgnacyjne w pierwszym roku prowadzenia szkółki ..	199
Okulizacja podkładek	203
Termin okulizacji	203
Przygotowanie zrazów	205
Okulizacja	207
Zabiegi po okulizacji	215
Prace pielęgnacyjne w drugim roku prowadzenia szkółki	217
Ścinanie podkładek	217
Szczepienie uzupełniające	217
Szczepienie czereśni	222
Nawożenie i uprawa gleby	223
Pielęgnacja okulantów	224
Wycinanie czopów	229
Produkcja drzewek jednorocznych w pojemnikach	231
Prace pielęgnacyjne w trzecim i czwartym roku prowadzenia szkółki	234
Produkcja drzewek dwuletich w pojemnikach	235
Szczepienie przewodnich	236
Przycinanie okulantów i formowanie koron drzewek dwu- letnich	236
Produkcja drzewek dwuletich z jednoroczną koroną	239
Produkcja drzewek jabłoni ze wstawkami skarłającymi	241
Produkcja drzewek czereśni ze wstawkami skarłającymi ...	242
Zabiegi pielęgnacyjne oraz nawożenie w trzecim roku prowadzenia szkółki	244
Ochrona przed ważniejszymi chorobami i szkodnikami	244
Wykopywanie, sortowanie i przygotowanie drzewek do obrotu	249
Wymagania jakościowe stawiane elitarnym i kwalifiko- wanym drzewkom owocowym	252
Opakowanie i transport drzewek	257
Produkcja szczepionych drzewek orzecha włoskiego	257
Przechowywanie materiału szkółkarskiego	263

Produkcja krzewów i sadzonek roślin jagodowych	266
Ogólne zasady produkcji materiału szkółkarskiego roślin jagodowych	266
■ Truskawka	266
Produkcja sadzonek truskawki	266
Wybór stanowiska i przygotowanie gleby pod matecznik	269
Zakładanie matecznika	269
Pielęgnacja matecznika	271
Ochrona mateczników truskawki przed chorobami i szkodnikami	273
Wykopywanie, sortowanie i wymagania jakościowe stawiane sadzonkom truskawki	275
Sadzonki „frigo”	276
Jakość sadzonek „frigo”	277
Produkcja sadzonek wielokoronowych (na zagonach)	279
Produkcja sadzonek w kulturach <i>in vitro</i>	279
Produkcja sadzonek w doniczkach	280
■ Poziomka	280
Produkcja sadzonek poziomek	280
Ogólne zasady zakładania i prowadzenia plantacji matecznych krzewów owocowych	281
■ Agrest	284
Produkcja krzewów agrestu	284
Produkcja agrestu piennego	286
Ochrona agrestu przed chorobami i szkodnikami	287
Wykopywanie i sortowanie agrestu	288
■ Porzeczka czarna i kolorowa	289
Produkcja krzewów porzeczek	289
Produkcja porzeczek piennych	291
Ochrona porzeczek przed chorobami i szkodnikami	292
Wykopywanie i sortowanie porzeczek	294
■ Malina i jeżyna bezkolcowa	294
Produkcja sadzonek malin i jeżyn	294
Zakładanie plantacji matecznej malin i jeżyn	295
Ochrona plantacji	296
Wykopywanie i sortowanie malin i jeżyn	297
Rozmnażanie przez sadzonki korzeniowe	298
Produkcja sadzonek jeżyny bezkolcowej	298

■ <u>Leszczyna</u>	299
Produkcja krzewów leszczyny	299
Wymagania jakościowe stawiane krzewom	301
■ <u>Winorośl</u>	302
Produkcja sadzonek winorośli	302
■ <u>Borówka wysoka</u>	304
Produkcja sadzonek borówki wysokiej	304
Rozmnażanie borówki wysokiej w kulturach <i>in vitro</i>	308
Ochrona borówki wysokiej przed chorobami i szkodnikami ..	309
■ <u>Borówka brusznica</u>	310
Produkcja sadzonek borówki brusznicy	310
■ <u>Żurawina</u>	311
Produkcja sadzonek żurawiny	311
■ <u>Aronia</u>	311
Produkcja sadzonek aronii	311
■ <u>Bez czarny</u>	314
Produkcja krzewu bzu czarnego	314
■ <u>Rokitnik</u>	314
Produkcja krzewów rokitnika	314
Dokumentacja szkółkarska i kwalifikacja szkółek	316
Dokumentacja szkółek	316
Zakres kwalifikacji	323
Przygotowanie szkółek drzewek i krzewów owocowych do kwalifikacji	324
Ocena szkółek i plantacji matecznych	325
Obrót i sprzedaż materiału szkółkarskiego	326
Literatura uzupełniająca	329
Ustawodawstwo	332

ZADANIA I ZNACZENIE SZKÓŁKARSTWA SADOWNICZEGO

Szkółkarstwo sadownicze zajmuje się produkcją drzewek, podkładek i krzewów owocowych oraz sadzonek truskawek i poziomek, przeznaczonych do zakładania sadów i plantacji roślin jagodowych. Obejmuje wszystkie etapy produkcji drzewek owocowych i roślin jagodowych w pierwszym okresie ich życia, od zbioru nasion poprzez produkcję podkładek, zrazów i sadzonek, aż do wyprodukowania dobrze wyrosniętych drzewek i krzewów. Produkcja drzewek i krzewów owocowych powinna być dostosowana do najnowszych osiągnięć nauki sadowniczej i spełniać wymagania stawiane przez najlepszych sadowników. Błędy popełnione przez szkółkarzy w procesie produkcji drzewek i krzewów wywierają wpływ na efektywność sadów i plantacji jagodowych przez kilkanaście lat, a straty z powodu wadliwego materiału zwiększają się z roku na rok. Aby temu zapobiec Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowało, a Sejm Rzeczypospolitej uchwalił ustawę o nasiennictwie, która reguluje zasady rejestracji, wytwarzania, oceny i kwalifikacji oraz obrotu i kontroli materiału szkółkarskiego roślin sadowniczych. Załącznik nr 9 do ustawy o nasiennictwie określa szczegółowe wymagania dotyczące wytwarzania i jakości materiału szkółkarskiego roślin sadowniczych i winorośli. Dlatego od dostawców – producentów materiału szkółkarskiego roślin sadowniczych wymaga się ogromnej wiedzy i znajomości przepisów ustawy, a przede wszystkim wysokiego poziomu etyki zawodowej.

STAN AKTUALNY SZKÓŁKARSTWA

Wielkość produkcji sadowniczego materiału szkółkarskiego w Polsce podlega dużym wahaniom i jest zależna od występowania surowych zim i okresowego popytu na określone gatunki drzewek. Po su-

rowej zimie 1986/1987 produkcja drzewek owocowych szybko wzrosła i w latach 1989–1992 wahała się od 10 do 12 mln sztuk rocznie. Po ogromnych stratach w sadach, kiedy wymarzło ponad 50% wszystkich drzew owocowych, była pilna potrzeba uzupełnienia powstałych strat. W latach następnych produkcja drzewek obniżyła się i utrzymywała na poziomie około 7 mln rocznie. Wysoka produkcja podkładek wegetatywnych z założonych przed laty plantacji macicznych spowodowała również w latach 2000–2002 wzrost produkcji drzewek do około 11 mln (tab. 1). W ostatnich trzech latach produkcja drzewek utrzymuje się na poziomie około 8,9 mln szt. rocznie. Wśród drzewek owocowych najwięcej (około 75%) produkuje się drzewek jabłoni, a następnie wiśni (6%) oraz śliw (4%), grusz i czereśni (po około 7%). W ostatnich latach wielkość produkcji drzewek grusz i czereśni wykazuje wyraźną tendencję spadkową. Udział drzewek jabłoni na podkładkach wegetatywnych jest od wielu lat bardzo wysoki i wynosi około 98%, w tym drzewka na podkładce karłowej M.9 i jej podklonach w 2011 r. stanowiły już 43%. Podobnie drzewka grusz produkowane są obecnie w 60% na słabo rosnących klonach pigwy, głównie S 1. Udział podkładek wegetatywnych w produkcji drzewek czereśni i wiśni jest wysoki i wynosi ok. 60%.

Od 1 maja 2004 r. producenci sadowniczego materiału szkółkarskiego mają możliwość wytwarzania materiału szkółkarskiego CAC – spełniającego minimalne wymagania. Produkcja drzewek CAC szybko wzrasta i w 2010 r. wynosiła już 15,2 mln sztuk.

TABELA 1. Produkcja kwalifikowana drzewek owocowych w Polsce w kolejnych latach wg PIORiN (w tys. sztuk)

Rok	Ogółem	Jabłonie	Grusze	Śliwy	Wiśnie	Czereśnie	Brzoskwinie	Morele
2002	11 030	6468	547	965	1832	788	252	179
2003	9877	5433	732	738	1756	772	251	198
2004	9785	5127	865	666	1909	798	279	141
2005	9792	5413	1180	664	1439	712	291	93
2006	9352	5878	902	435	1139	758	192	58
2007	10 739	6773	1359	466	1180	798	122	41
2008	10 802	7021	872	498	1264	1002	93	52
2009	11 019	7871	932	394	960	776	35	51
2010	8374	6258	541	299	558	591	73	54
2011	7467	5958	392	232	327	464	48	46

WPŁYW WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH I EKONOMICZNYCH NA PRODUKCJĘ MATERIAŁU SZKÓŁKARSKIEGO

WPŁYW NAJWAŻNIEJSZYCH CZYNNIKÓW KLIMATYCZNYCH

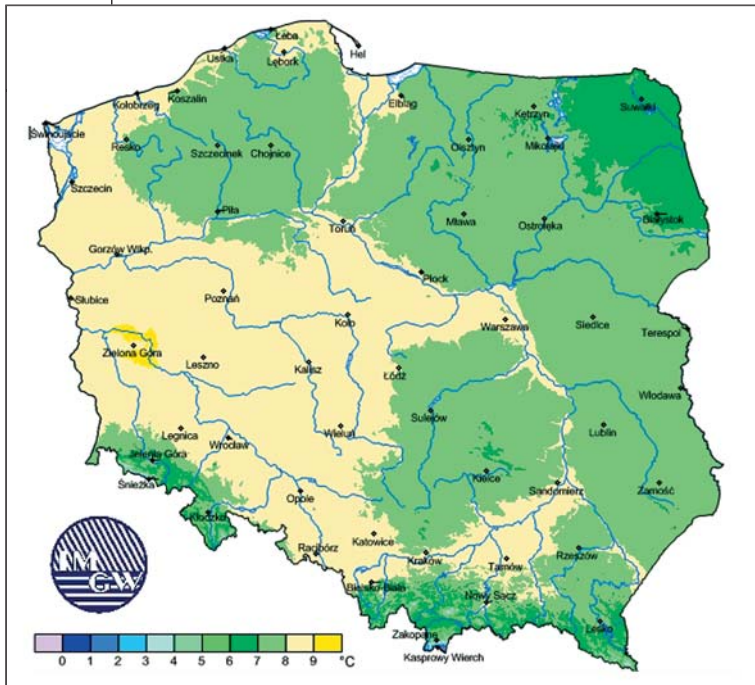
Do najważniejszych czynników klimatycznych wpływających na wzrost młodych roślin w szkółce zalicza się: temperaturę, nasłonecznienie, opady, wilgotność powietrza, wiatry, grad, a przede wszystkim jakość gleby i ukształtowanie terenu.

TEMPERATURA POWIETRZA I NASŁONECZNIENIE

Średnia temperatura roku waha się w Polsce od 8,5°C na południowym zachodzie kraju do 6,0°C na północnym wschodzie (rys. 1). Najbardziej niebezpieczna jest temperatura minimalna w okresie późnej jesieni, zimy, a także przedwiośnia. Może ona powodować przemarzanie drzewek i krzewów oraz tarczek okulizacyjnych, a niekiedy uszkodzenie systemu korzeniowego. Szczególnie niebezpieczna jest temperatura poniżej 0°C, gdy występuje po długotrwałym ociepleniu w zimie lub na przedwiośniu. Najczęściej przemarzają młode pędy i nabrzmiałe oczka. Średnia temperatura najzimniejszego miesiąca – stycznia waha się w zależności od roku: od -1° na Dolnym Śląsku do -5°C w woj. podlaskim. W miesiącach zimowych zdarzają się u nas mrozy dochodzące do -38°C, które mogą powodować przemarzanie wszystkich części nadziemnych młodych roślin w szkółce.

Bardzo duże znaczenie ma długość okresu wegetacyjnego, w którym średnia dobową temperaturę powietrza utrzymuje się powyżej 5°C. Długość okresu wegetacyjnego w Polsce wynosi 185–225 dni, zależnie od rejonu, i niewiele zmienia się z roku na rok. Zależą od niej: termin rozpoczęcia i zakończenia wzrostu roślin, zdrewnienie pędów i przygotowanie się drzewek i krzewów do spoczynku zimowego.

Szkółki podkładek i drzewek owocowych należy zakładać w rejonach o długim okresie wegetacyjnym. Powinien on wynosić, zda-

RYŚ. 1.
Średnie
temperatury
w Polsce
w latach
1971–2000

niem Śląskiego, co najmniej 200 dni. Prowadzenie szkółek w rejonach o krótszym okresie wegetacyjnym jest niewskazane ze względu na słaby wzrost roślin. Na tych terenach można wprawdzie uzyskać dobrze wyrosnięte podkładki i drzewka, jednak kosztem wyższych nakładów na pielęgnację lub przedłużenie okresu produkcji drzewek o jeden rok (rys. 2).

Temperatura w okresie letnim decyduje o intensywności wzrostu młodych roślin. Lipiec jest najcieplejszym miesiącem, jego średnia temperatura wynosi około 17°C. Maksymalna temperatura lata dochodzi do 35°C. Wysoka temperatura przy braku opadów może też wpływać ujemnie na wzrost młodych roślin w szkółce. Rośliny odczuwają wtedy niedobór wody. Przy silnym nasłonecznieniu towarzyszącym wysokiej temperaturze zmniejsza się też intensywność fotosyntezy.

Na ogół przebieg temperatury w okresie letnim niemal w całej Polsce sprzyja uzyskaniu dobrego materiału szkółkarskiego. Jed-

OGÓLNE WIADOMOŚCI O ROZMNAŻANIU PODKŁADEK, DRZEWEK I KRZEWÓW OWOCOWYCH

Odmiany uprawne drzew i krzewów owocowych rozmnażane z nasion dają potomstwo zróżnicowane pod względem cech i właściwości, dziedziczące w bardzo małym stopniu cenne zalety rośliny macierzystej. Do uzyskania osobników zbliżonych do rośliny macierzystej konieczna jest selekcja prowadzona w wielu kolejnych pokoleniach i trwająca niekiedy kilkadziesiąt lat. W celu otrzymania w krótkim czasie dużej liczby osobników identycznych z rośliną mateczną stosuje się w praktyce rozmnażanie wegetatywne. Odmiany uprawne drzew owocowych rozmnaża się przez szczepienie na podkładkach otrzymanych z nasion lub rozmnażanych wegetatywnie. Otrzymane w wyniku szczepienia drzewka składają się z dwóch komponentów: zraza (odmiany uprawnej) i podkładki, które wzajemnie oddziałują na siebie. Tak wyprodukowane drzewka różnią się w zasadniczy sposób od roślin otrzymanych w wyniku sadzonkowania lub ukorzenia odkładów.

Rośliny otrzymane z sadzonek lub odkładów stanowią wierną „kopię” rośliny matecznej, natomiast przy stosowaniu szczepienia na podkładkach otrzymanych z nasion trudno jest przewidzieć dokładnie wielkość drzewa, plenność, wytrzymałość na mróz oraz odporność na choroby. Jedynie stosując podkładki wegetatywne o cechach i właściwościach dobrze znanych, można produkować drzewka o określonej sile wzrostu, porze wchodzenia w okres owocowania, plenności i wytrzymałości na mróz. Z tych względów podkładki wegetatywne przewyższają swą przydatnością dla sadownictwa podkładki otrzymane z nasion.

Zalecane do produkcji drzewek podkładki powinny łatwo się rozmnażać, dobrze zrastać z odmianami uprawnymi, wpływać na wczesne i obfite owocowanie drzew, a także wyróżniać się dużą wytrzymałością na mróz i dużą odpornością na choroby i szkodniki.

PODKŁADKI ZALECANE DO PRODUKCJI DRZEWEK OWOCOWYCH

POCHODZENIE PODKŁADEK

Nasiona do produkcji podkładek generatywnych zbierano najczęściej z różnych dziko rosnących gatunków drzew owocowych lub siewek odmian uprawnych. Obecnie podkładowe generatywne w wielu krajach są otrzymywane z nasion odmian powszechnie uprawianych, jak Antonówka Zwyczajna, Wealthy, Królowa Renet, Northen Spy, Anis Barchatnyj.

Najstarsze podkładowe wegetatywne pochodzą od dwóch gatunków: jabłoni niskiej rajskiej (*Malus pumila* var. *paradisiaca*) i jabłoni niskiej słodkiej (*Malus pumila* var. *praecox*).

Do początku XIX wieku podkładowe wegetatywne stanowiły mieszaninę różnych typów. Prace Wellingtona, a następnie Hattona i jego współpracowników w Anglii pozwoliły w latach dwudziestych ubiegłego stulecia wyselekcjonować 16 klonów różniących się siłą wzrostu i cechami morfologicznymi. Rozmnażano je wegetatywnie, uzyskując jednolite potomstwo, i oznaczono kolejnymi numerami rzymskimi od I do XVI i pierwszymi literami stacji doświadczalnej East Malling, w której prowadzono badania, np. EM.IX, EM.VII. W roku 1972 dla ułatwienia zmieniono cyfry rzymskie na arabskie, np. M.9, M.7.

Kontynuowanie prac hodowlanych w innych krajach umożliwiło otrzymanie ze skrzyżowania podkładek serii East Malling z różnymi dzikimi gatunkami wiele nowych mieszańców.

Do najcenniejszych zaliczane są podkładowe wyhodowane w Stacji Badawczej East Malling i w Instytucie Ogrodnictwa w Merton (Anglia), oznaczone cyframi arabskimi od 101 do 115 i literami MM od dwóch miejscowości: Malling i Merton, w których prowadzono prace, np. MM.106, MM.111. Podkładowe serii Malling-Merton wyróżniają się dużą odpornością na bawełnicę korówkę – szkodnika żerującego pomiędzy innymi na plantacjach matecznych podkładek.

M.9 i jej podklony	– 35 tys.	P 14	– 75 tys.
P2	– 40 tys.	P 59	– 50 tys.
P 16	– 35 tys.	P 60	– 80 tys.
P 22	– 50 tys.	PB-4	– 40 tys.
M.26	– 60 tys.	A 2	– 85 tys.
M.7	– 100 tys.	Pigwa MA	– 130 tys.
MM.106	– 85 tys.	Pigwa S1	– 140 tys.

Na glebach żyzniejszych i przy stosowaniu mniejszej rozstawy roślin można uzyskać większą wydajność (tab. 36). W mącznikach towarowych otrzymuje się znacznie większą wydajność podkładek

TABELA 36. Średnia liczba podkładek uzyskiwana rocznie z jednej rośliny mącznej w wieku od 4 do 7 lat [wg różnych autorów]

Podkładka	Siła wzrostu	Liczba podkładek		Liczba podkładek wyborów I i II wg S. Wierszyńskiego i in.
		wg A. Czyczyka	wg R. Knighta (Anglia)	
M.9	karłowa	2,5	4	–
M.26	półkarłowa	4,5	–	–
M.2	półkarłowa	5,5	7	–
M.4	półkarłowa	5,5	6	–
M.7	półkarłowa	7,0	10	–
MM.106	półkarłowa	6,0	–	7,7
MM.111	silnie rosnąca	7,0	–	10,4
A2	silnie rosnąca	6,0	–	6,5
P 1	półkarłowa	4,5	–	–
P2	karłowa	2,5	–	–
P 14	półkarłowa	6,0	–	–
P 22	karłowa	3,0	–	–
P 59	bardzo karłowa	5,0	–	–
P 60	półkarłowa	6,0	–	–
PB-4	bardzo karłowa	4,5	–	–
Pigwa A	słabo rosnąca	9,0	30	–
Pigwa C	słabo rosnąca	5,0	–	–
Pigwa S1	słabo rosnąca	9,0	–	–
Czereśnia F 12/1	silnie rosnąca	3,5	–	–
Czereśnia Colt	silnie rosnąca	6,0	–	–
Śliwa Brompton	silnie rosnąca	2,0	–	–

TABELA 37. Wydajność podkładek z jednej rośliny matecznej w przeliczeniu na 1 ha matecznika w gospodarstwie T. Zaparuszewskiego

Podkładka	Liczba odkładów z jednej rośliny matecznej (szt.)	Liczba podkładek otrzymanych w przeliczeniu z 1 ha (szt.)	% udział podkładek	
			I wyboru > 6 mm	II wyboru 4–6 mm
Czereśnia Colt	5	12 000	50	50
Czereśnia F 12/1	3	70 000	70	30
M.26 EMLA	6	160 000	80	20
M.9 T337	6	140 000	70	30
P 22	6	160 000	50	50
P 60	6	140 000	60	40
Pigwa S 1	6	150 000	40	60

TABELA 38. Wydajność podkładek z jednej rośliny matecznej i procentowy udział otrzymanych podkładek w I i II wyborze z plantacji matecznej w Ośrodku Elitarnego Materiału Szkółkarskiego w Prusach [wg Kozerskiego, Teodorczyka i Dziąg]

Nazwa podkładki	Liczba roślin matecznych na 1 ha w tys. sztuk	Procentowy udział podkładek w wyborach			Uwagi
		wydajność z jednej rośliny matecznej (szt.)	I wybór*	II wybór**	
M.26	23,2	5,9	73,8	11,0	matecznik 6-letni
P 14	22,7	6,4	79,3	4,3	matecznik 6-letni
M.9 RN 29	26,4	5,0	78,4	9,0	matecznik 6-letni
M.9 T337	25,3	3,1	57,8	22,1	matecznik 6-letni
M.9 ISK	30,1	5,9	83,1	3,4	matecznik 6-letni
M.9 EMLA	15,8	1,6	62,5	22,0	matecznik 6-letni
P 2	24,6	5,5	86,9	2,3	matecznik 9-letni
P 16	28,6	1,5	85,4	8,0	matecznik 8-letni
P 22	19,6	1,6	90,8	2,7	matecznik 2-letni
P 59	17,8	1,9	91,6	0,0	matecznik 2-letni
P 60	24,9	7,5	76,4	0,0	matecznik 6-letni
M.7	16,8	12,1	64,1	3,6	matecznik 6-letni
MM.106	24,8	3,8	89,5	0,0	matecznik 8-letni
A 2	22,0	2,4	89,7	7,2	matecznik 3-letni
Pigwa S 1	19,0	17,7	66,4	0,0	matecznik 7-letni
Pigwa MA	24,0	6,8	82,5	0,0	matecznik 5-letni
Czereśnia F 12/1	18,2	2,5	100,0	0,0	matecznik 5-letni
Czereśnia Colt	18,8	7,0	73,7	9,8	matecznik 7-letni

* – do I wyboru zaliczają się podkładki o średnicy powyżej 4 mm i powyżej 5 miejsc wyrastania korzeni;

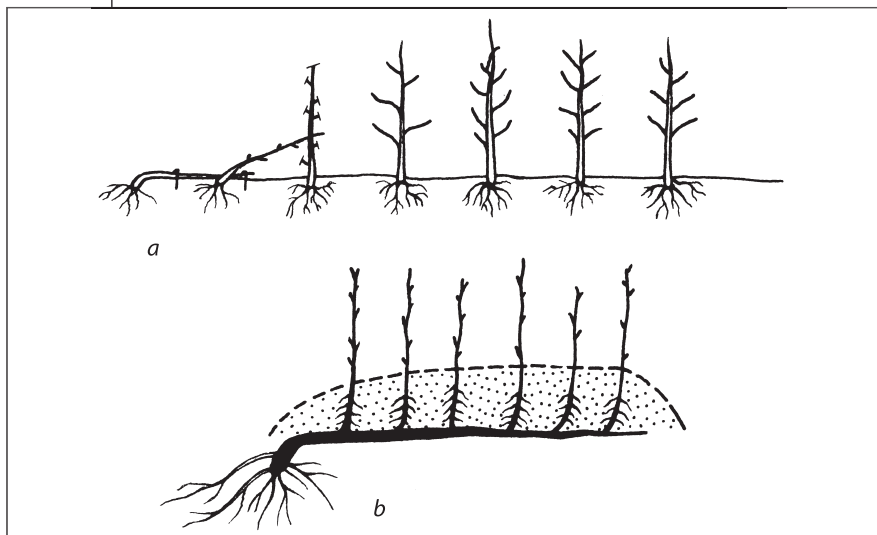
** – do II wyboru zaliczane są podkładki o średnicy powyżej 4 mm i od 3 do 5 miejsc wyrastania korzeni.

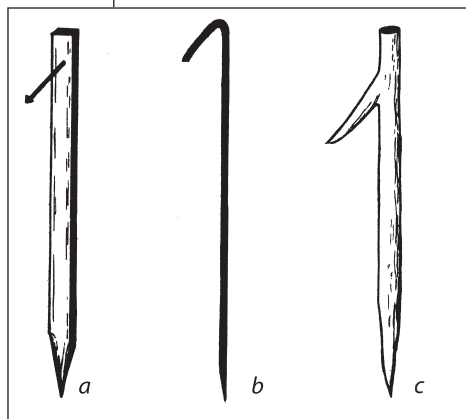
(tab. 37). W Ośrodku Elitarnego Materiału Szkółkarskiego w Prusach uzyskuje się następujące ilości (tab. 38).

PRZYSPIESZONE METODY ROZMNAŻANIA PODKŁADEK

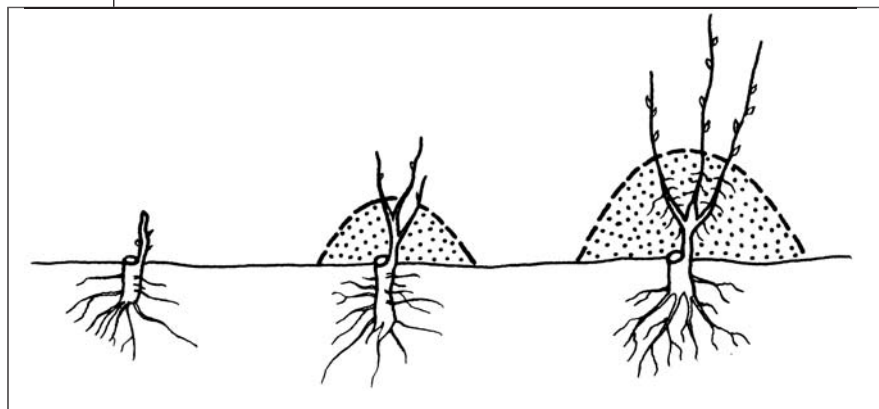
Aby szybciej rozmnożyć nowe podkładki uzyskane w małej ilości, zachodzi niekiedy potrzeba dla celów doświadczalnych zastosowania przyspieszonych metod ich rozmnażania. Metodą najczęściej stosowaną jest okulizacja lub szczepienie siewek Antonówki oczkami nowo wyhodowanych podkładek karłowych jabłoni. Tę metodę stosuje się w celu uzyskania szybko do celów badawczych niewielkiej liczby podkładek. Wykonywanie odkładów poziomych lub pionowych jest takie same jak tradycyjnie rozmnażanych podkładek wegetatywnych (rys. 31). Do utrzymania w pozycji poziomej przygiętych pędów wykorzystuje się różnego rodzaju kulki (rys. 32).

RYS. 31. Przyspieszona metoda produkcji podkładek wegetatywnych, *a* – okulanty podkładki karłowej M.9 na siewkach Antonówki po silnym przycięciu pędów bocznych i skróceniu przewodnika są przyginane poziomo wzdłuż rzędów i kulkowane, *b* – wyrastające pionowo pędy po obsypaniu ziemią ukorzeniają się dobrze do późnej jesieni

RYS. 32. Różne rodzaje kulek;
a – drewniana z gwoździem,
b – z drutu o średnicy 7–8 mm,
c – rozwidlony odcinek gałęzi

RYS. 33. Pędy wyrastające ze zrazów szczepionych wiosną łatwo się ukorzeniają po obsypaniu ziemią

Bardzo szybko niewielkie ilości potrzebnych podkładek możemy wyprodukować przez szczepienie 3–4-oczkowych zrazów nisko przy ziemi na rosnących już siewkach Antonówki. Najczęściej stosuje się szczepienie w boczną szparę, w klin lub kożuchówkę (rys. 131). Z przyjętych zrazów wyrastają zwykle 2, 3, a niekiedy 4 pędy, które po osiągnięciu wysokości około 15 cm należy obsypać ziemią (rys. 33), a lepiej ziemią kompostową zmieszaną z torfem. Przy następnych dwóch obsypywaniach nagarnia się ziemię z międzyrzędzi. Pędy ukorzeniają się dobrze do późnej jesieni. Po rozgarnięciu